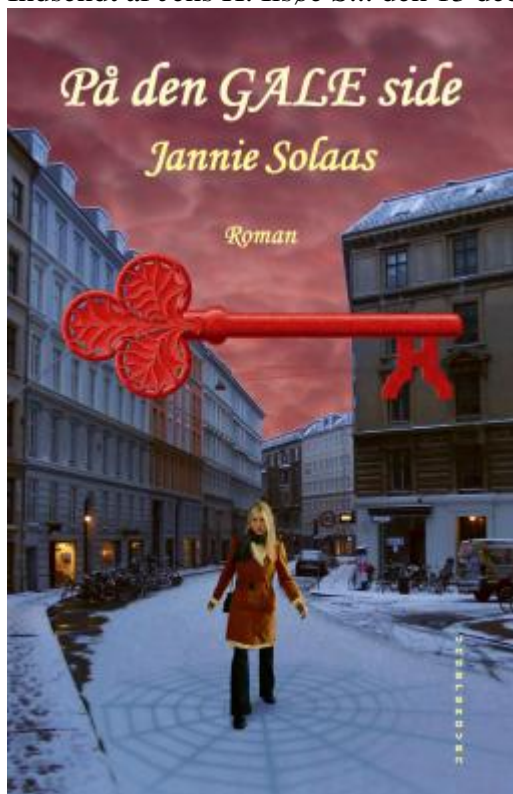

Frøken Solaas' fornemmelse for fantastisk

Indsendt af Jens H. Ilsøe S... den 13 december, 2012 - 14:58

Jannie Solaas - På den gale side

??Læs mere på Solaas.dk og Underskoven.dk

På den gale side af Jannie Solaas udkom i 2012 på forlaget Underskoven. ??H.H. Løyche beskriver sig selv som science fiction-forfatter og -teoretiker, som mest er kendt for sine anmelderroste romaner og noveller, der er udkommet i et dusin lande, og for artikler om alle tænkelige aspekter af de fantastiske genrer.

Af gæsteskribent H.H. Løyche??

Rent teknisk skal jeg først indskyde, at Underskoven mest er kendt som selvudgiverforlag, men at denne debutroman dog er bekostet af forlaget selv, ikke af forfatteren. Endvidere er det en bog, som jeg har det underligt med at anmelde, fordi jeg måske aldrig havde læst den, hvis ikke opgaven med at kreere dens omslag var endt hos mig, og man jo i dobbeltrollen som kritiker og medvirkende til en bogproduktion selvsagt kan mistænkes for forudindtagethed. Men hvad gør man, når den eneste ordentlige roman, man længe har læst, er ved at drukne i medieboostet husmodersex og gud-ved-hvilket-hype og alle andre anmeldere undslår sig med travlhed eller lignende? Ja, så sker dét, der ikke bør ske. Så tilgiv mig, men her er endelig en bog med noget på hjerte og tilmed på sin helt egen måde.

Identitetsløs uden hud

Kort fortalt følger romanen pigen Natasha, der nok er kold og kynisk, men samtidig ret identitetsløs og uden livsmål eller nære relationer. Det er da heller ikke indsigt eller åndelighed, der lokker hende og en veninde med på et esoterisk kursus, men de på kurset oplagte scoremuligheder. Solaas viser her sin styrke med et

skarpt og hudløst portræt, dels af pigernes overfladiskhed, dels af det alternative marked, hvis udbydernes motiver ikke er mindre mangfoldige end deres tilbud, og hvor oprigtige talenter næppe træffes hyppigere end velmenende galninge og deciderede fupmagere. Dét er ikke en lektie, Natasha har læst på, så hun får sig en lærestreg, da hun lader sig forblænde og udnytte af læreren. Dermed er det 'alternative' dog ingenlunde overstået for hende, for der er langt farligere folk på færde. Mere præcist har en gruppe, der råder over mærkelige kræfter, udset sig hende til et dulgt formål. Uvidende om gruppens manipulationer begynder et sandt mareridt for hende. Alle i hendes omgangskreds synes at dø, forsvinde eller gå i hundene. Selv hører hun en stemme og forfølges af en løsreven skygge og et 60'er-hit (en morbide kommentar snarere end den kærlighedserklæring, sangen oprindeligt var ment som). Netop som det altsammen synes værst, kommer bartenderen Thomas hende til undsætning – men hvad, Natasha ikke ved, er, at også dét er arrangeret af gruppen.

For ikke at spolere oplevelsen for potentielle læsere vil jeg ikke referere mere, men blot sige, at der er stilsikker spænding og fascinerende håndværk fra start til slut, og uvant megen mening med galskaben...

??

En litterær ufo?

?Ud over, at Solaas kan sit skrivekram, er en væsentlig grund til at anmelde *På den gale side* umuligheden af at identificere romanens genre. Værket aktualiserer nemlig et problem, der i årevis har været diskuteret blandt genreteoretikere udi det fantastiske, og som beror på, hvordan fremmedgørelse (= alienation; her dog rettere: mærkværdiggørelse = estrangement) anvendes af og dermed meddefinerer de fantastiske genrer, her eksemplificeret ved fantasy og science fiction:

I fantasy er fremmedgørelse en *imaginær* magisk og teleologisk attribut eller kontekst, hvormed der postuleres virkningssammenhænge, hvis gyldighed principielt kan *afvises* som fiktion.

I science fiction undersøges *kognitiv* fremmedgørelse ved hjælp af et videnskabeligt novum i realistisk kontekst. I modsætning til fantasy indebærer science fiction altså et krav om troværdighed, der afgøres af korrespondens med en uafhængigt foreliggende plausibilitet. Det vil sige, at værket *skal* postulere virkningssammenhænge, som ikke er erfaret uden for fiktionsuniverset, men hvis gyldighed principielt ikke kan afvises, og det må ikke postulere virkningssammenhænge, hvis gyldighed principielt kan afvises.

Med andre ord beskrives i fantasy sager, vi godt ved ikke kan lade sig gøre, mens science fiction omhandler sager, vi mener, er mulige, men som ingen endnu har set. Desværre er vi mennesker ikke helt enige om, hvad der kan lade sig gøre, og derfor er vi også uenige om præcis hvilke indslag, der er fantasy, og præcis hvilke, der er science fiction – eller bare realistisk skildring for den sags skyld. For eksempel tror nogle mennesker, herunder seriøse forskere, på healing, telepati og ud-af-kroppen-oplevelser, mens andre kategorisk afviser selvsamme fænomener. Under normale omstændigheder ligger fiktionslitteraturs fantastiske indslag dog så fjernt fra læsernes erfaringsverden, at de færreste nærer tvivl (enkelte tror dog vitterligt på havfruer eller vampyrer). Men det kan ikke hævdes om Solaas' roman. Den er tværtimod plantet præcis dér, hvor folks overbevisning deler sig, men stadig dirrer af uvished.

Det nærmeste, den kommer en præetableret, formelt defineret tradition, er velsagtens wainscot – et udtryk introduceret i John Clute og John Grant (red.): *The Encyclopedia of Fantasy*, 1997, som betegnelse for fantasyfortællinger om skjulte ("hidden in the wainscotting") samfund og hemmelige selskaber – mere specifikt værker af blandt andet John Crowley, Neil Gaiman, Mary Norton, John Peterson, Tim Powers og J.K. Rowling. Selskaberne har typisk særlig indsigt i verdensmekanikken, såsom viden om magi eller overnaturlige væsener, og kan forsøge at beskytte deres viden mod uindviede eller de betvivles på grund af ignorance, konsensus eller konspirationer. Et betydeligt træk ved wainscot er, at den inddrager vor kendte hverdagsverden. Det kan derfor diskuteres hvilke subtile nuanceforskelle, der berettigede oprettelsen af endnu en undergenre, ikke kun i betragtning af anden skønlitteraturs, andre mediers og virkelighedens mylder af hemmelige selskaber, men i særdeleshed fordi definitionen allerede var omfattet af secret history, som omhandler sager, hvorom ingen ved, om de har hændt, men som *ikke* ville have ændret historiens gang, dersom de havde – tidligst kendte eksempel er Procopius af Caesareas Anecdota fra cirka 550-562, og af senere, mere kendte bidrag til genren, kan blandt andet nævnes C.S. Lewis' *That Hideous Strength* (The

Bodley Head, 1945, dansk: *Den frygtelige kraft*, Samleren, 1946) og Dan Browns *The da Vinci Code* (Doubleday, 2003, dansk: *Da Vinci Mysteriet*, Hr. Ferdinand, 2003). Desuden dækker udtrykket ikke helt Solaas' roman, idet denne i allerhøjeste grad tematiserer (ungdommens) jagt på identitet i en – som bagsideteksten anfører – ”forvirrende verden, der mere end villigt leder i den gale retning”. Dermed på ingen måde sagt, at værket agiterer for en bestemt retning eller sandhed. Men det tegner et myrekrybende mønster, som indikerer, hvor kraftigt vi påvirkes udefra (af blandt andet medier og forventningspres), og tvinger læseren til at stille spørgsmål ved den retning, ens eget liv har taget. Hvordan endte jeg her? Giver det mening? Var det nu også dén vej, jeg ville, hvorfor egentlig og har jeg overhovedet styr på det? Og apropos spørgsmål kan Solaas noget andet, som ikke ses for ofte indenfor litteratur, og da slet ikke i en debutroman.??

Transsegmentarisk litteratur??

Mens genreblanding er blevet acceptabelt og ret almindeligt, forekommer hybrider mellem litteratursegmenter stadig ret sjældent. Der er dog enkelte vellykkede eksperimenter, for eksempel James G. Ballards “Answers to a Questionnaire” og “The Index” (begge i novellesamlingen *War fever*, Collins, 1990; dansk: *Krigsfeber*, Gyldendal, 1992) og også mindre vellykkede, såsom John Varleys forsøg på at krydse en telefonbog med en novelle i “The Manhattan Phone Book (Abrighted)” (1984). For lige at fastslå, hvad jeg her mener med begrebet litteratursegment: Det meste af denne klodes bogmarked er inddelt i et antal segmenter, som primært bestemmes af individuelle forlags mere eller mindre bevidste præferencer, i nogen grad af bøgernes grafiske æstetik samt af deres brug og distribution (eksempelvis har pornobutikker et andet udvalg end egentlige boghandler). I forbindelse med Solaas' roman gælder det følgende segmenter:

1. ‘Traditionelle’ forlag: Skønlitteratur, biografier, debatbøger, brugs- og faglitteratur. 2. Religiøse organisationer: Læreskrifter og vækkelseslitteratur. 3. Specialforlag for det alternative/paranormale: Spådomsvejledninger (astrologi, kiromanti, tarot), temabøger om selvhjælp og -udvikling, yoga og meditation, nærdødsoplevelser, reinkarnation, sagnlande, ufoer og andre uforklarede fænomener, clairvoyantes selvbiografier, ‘kanaliserede’ manuskripter, alternative farmakopéer, new age- og orientalsk filosofi og megen anden angivelig non-fiktion.

Religiøse organisationer og specialforlag holder sig generelt indenfor deres eget segment, mens traditionelle forlag godt kan have titler fra andre segmenter på backlisten. Eksempler herpå er forfatterskaber som Gilbert Keith Chestertons og C.S. Lewis', der udgives af kristne såvel som rent kommercielle forlag, og et hjemligt eksempel på et højtrespekteret, traditionelt forlag, der i årtier med fordel har udgivet titler fra det alternative segment, er Borgen. I de senere år, hvor markedet for skønlitteratur er afmattet, har selvhjælps- og lignende bøger oplevet fremgang (dog ikke så meget, som visse kilder hævder), hvilket nu bevirker, at traditionelle forlag søger at øge deres markedsandele ved enten selv at forestå sådanne udgivelser eller – som blandt andet Gyldendal har gjort – ved at opkøbe mindre, alternative forlag. Dermed sker der skred i *udbuddet* af traditionelle versus alternative titler samt med hensyn til hvor de alternative titler udgives. Ser man tilbage på, hvad sammenlignelige skred i udgivelsessegmentering har afstedkommet – for eksempel Italiens opblanding af science fiction med ortodoks-katolsk vækkelseslitteratur og dennes modbølge (Roberto Quaglia m.fl.) eller 1970'ernes grænseudviskning mellem finlitteratur og kioskkrimi (Anders Bodelsen m.fl.) – burde det alternative nu smitte af på fantastik og i hvert fald en smule på mainstream. At en sådan afsmitning ikke kan spores – i hvert fald ikke endnu – beror antageligt både på, at *segmenternes forfattere er ret uvidende om hinandens værker og at skønlitteratur er en undtagelse i det alternative segment*. Det betyder dog ingeniende, at overlappning er umulig, og jeg kan ikke udelukke, at Solaas' roman er Danmarks første, ægte eksemplar.

Nogle vil måske hævde, at Solaas' roman er en segmentarisk parallel til Frank De Felittas *The Entity* (Putnam, 1978; filmatiseret af Sidney J. Furie, 1982) om en enlig mor, der hver nat brutalt voldtages af en besynderlig kraft – endog for øjnene af forskerne, som forgæves prøver at hjælpe hende. Men sådanne romaner kan på ingen måde sammenlignes med Solaas'. I nævnte tilfælde fordi De Felittas værk angiveligt bygger på autentiske begivenheder og dermed – uagtet om man tror på historien – hverken er fantastik eller egentlig skønlitteratur. Ellers svarer det jo til at læse Bjørn Lomborgs *Verdens sande tilstand* (Center for Miljøvurdering, 1998) som fantasy frem for den ‘genre’ UVVU kalder “objektiv videnskabelig uredelighed”.

Man kan også sammenligne Solaas' roman med Dan Johannessons *Virkeligheden bag virkeligheden, del 1: Glasplaneten* (ViraBooks, 2012), der vakler mellem at være fantastisk og vækkelseslitteratur. Men selvom Johannessons roman nok så bastant advokerer en (esoterisk) filosofi, man kan sympatisere med eller ej, er dens fantastiske elementer (fremtids-setting, futuristiske drugs og gadgets, antityngdefartøjer, rejser hurtigere end lyset, interstellare agenter og rumvæsener – tydeligt 'inspireret' af diverse sci-fi-film) dog så entydigt science fictionelle, at ingen kan tvivle på, at der er tale om fiktion i et til formålet konstrueret univers, ligesom tilfældet er med George Lucas' *Star Wars*-serie.

Helt anderledes forholder det sig med Solaas' roman, hvis ramme er nutidens Nørrebro, komplet med eksisterende baggårde og bodegaer, hvis persongalleri ligner hverdagens, hvis stil og tone er nøgternt nedbarberet, og hvis 'fantastiske' elementer langt fra alle anser som fiktive, omend de her er indskrevet i en fiktion. I modsætning til De Felitta hævder Solaas altså ikke, at hendes roman bygger på autentiske begivenheder, og dog oppebærer *På den gale side* en realisme, som ikke findes i *Glasplaneten*. Derfor må Solaas' roman enten tilhøre traditionel skønlitteratur eller – hvilket er ganske usædvanligt – en af det alternative segment udsprunget form for skønlitteratur.

Alt afhængigt af læserens eget verdensbillede kan romanen altså opfattes yderst forskelligt. De, der er tilpas åbne for mangelfuldt udforskede fænomener, vil opfatte romanen som noir-præget eksistentialisme. Andre kan – afhængigt af, hvilke af romanens elementer, de tillægger størst betydning – læse den som magisk realisme eller overnaturlig horror. Og skeptikere som mig kan – afhængigt af, hvilken forklaringsmodel eller Todorovsk novum, vi indlæser – tage den som en slags urban fantasy eller science fiction. Indtil andre skriver sammenlignelige værker og genren dermed kan benævnes, tør jeg dog ikke spærre *På den gale side* inde i en kasse. Jeg vil blot anse den som sin egen og glæde mig til fortsættelsen, som jeg ved er undervejs.

[Margin](#) [1]

Source URL (retrieved on 06/26/2019 - 22:23): <http://overgrunden.dk/?q=a-froken-solaas-fornemmelse-for-fantastik>

Links:

[1] <http://overgrunden.dk/?q=margin>